

BEVEZETŐ

Ádventi énekek

A karácsony előtti négyhetes szent idő, az advent előkészület a Megváltó érkezésére. Ez az időszak a várakozás, a reménykedés ideje, amelyet régebben böjttel is megszenteltek.

A vallásos népénekek az advent minden mozzanatát végigkísérik. A fejezet élére a Megváltót váró (úrvöveti) énekek kerültek (1–4. sz.). Találunk közöttük a templomi gyakorlatból már kiszorult miseéneket is (1. sz.), melyet még szívesen énekelnek a hívők.

A hírvitelről szól az 5. sz. ének.

Népünk közismert Mária-kultuszát tükrözi számos adventi Mária-énekünk is (7., 10–15. sz.). A megváltás előrevetített hajnalfényeként Szűz Mária Szeplőtelen Fogantatásának ünnepe (6. sz.) beleillik az adventbe. Az ünnepet egyébként a 8–9. század óta tartják, s az ősi keresztény hagyományt a pápa 1854. december 8-án dogmaként hirdette ki. Szűz Mária keserves utazása címmel ponyván terjedt a Szűz Máriáról és a kovács lányáról szóló epikus, balladaszerű adventi ének (14. sz.). Sok változata él Vajdaság-szerte, Észak-Bánságban szinte általánosan ismert. Balladás ének a 15. sz. is, mely a szálláskereső Szűz Máriáról szól.

A hajnali mise, a roráté adta meg igazán az advent meghitt hangulatát, szakrális ízét, minek során a hívek a hajnali sötétben várták a napfényt, a Messiást, s nem esett nehezükre a korai fölkeléssel járó áldozat (7–11. sz.). Csak sajnálhatjuk, hogy hajnali misét Észak-Bánságban ma már nem tartanak. A roráté elnevezés a latin bevezető ének kezdősorából származik: *Rorate caeli desuper*, vagyis *Harmatozzatok, égi magasok* (szó szerint: *Harmatozzatok, egek, fölülről*). A magyar énekek is gyakran *Harmatozzatok, egek* kezdetűek (8–9. sz.).

Örvendetes tény, hogy vidékünkön mindinkább terjed a karácsony előtt kilenc napon át végzett szálláskereső, a Szent Család-kilenced szokása, mint az adventi várakozás egyik megnyilvánulása. A szokáshoz járuló énekeket a kilencedek énekei között találjuk e könyvben.

Valamikor az adventhez kötődött a betlehemezés, mely paraszti, párbeszédű, énekes-táncos játék, előadói házról házra jártak, és házilag készített kis betlehemet hordoztak.¹⁴ A szokás évtizedekkel ezelőtt megszűnt, de a betlehemes dalok még élnek népünk ajkán a karácsony előestéjén gyakorolt kóringyálás, kántálás során. Ezért ezek az énekek a karácsonyi énekek között találhatóak.

Az adventben van Szent János ünnepe is, a Szent János-köszöntőt a szentekről szóló énekek közé soroltuk.

¹⁴ Bővebben lásd Papp 1994.

Karácsonyi énekek

A karácsony évszázadok óta népünk legnagyobb ünnepe, így említi Szerémi György is 1546 táján írt krónikájában. A karácsony tiszteletére már a középkorban szüneteltek a hadi események, ma is a békesség és a szeretet napja.

A karácsonyi idő a lehangosabb a népénekektől, melyek Jézus születését ünneplik, Isten-emberségének titkaiba merülnek, és mérhetetlen rokonszenvvel szólnak a szegények pártfogójáról.

Lenyűgöző a köszöntők (16–20. sz. énekek) szimbolikája, mely a tél közepén kinyílt virághoz, rózsához vagy titkos fényű csillaghoz hasonlítja a most született Megváltót.

A karácsonyesti kántálás, kóringyálás az Észak-Bánságban ma is általános. Miután kopogtak és köszöntek, a kóringyálók a „Meghallgatják-e az angyali vigasságot?” - kérdéssel fordulnak a háziakhoz. Igenlő válasz után leginkább a *Csordapásztorokat*, vagy a *Mennyből az angyalt* éneklük, ezenkívül más betlehemes éneket is (21–23. sz.), ezért süteményt, diót, cukorkát, pénzt kapnak.

Az éjféλι mise régebbi énekei (24–26. sz.) pásztoros jellegűek.

A kicsinyek is könnyen énekelhetik a karácsonyi gyermekénekeket (27–31. sz.), melyek gyakran igen közel állnak a pásztorok énekeihez.

Karácsonyra is vannak Mária-énekeink (32–33. sz.). Csodálatosan szépek a Mária szájába adott bölcsődalok (34–37. sz.), melyek a gyermek képében megjelent hatalmas Isten iránti gyengéd anyai szeretetről szólnak.

A pásztorénekek (38–52. sz.) jellege abból fakad, hogy a patriarchák, sőt Dávid király és a próféták is eredetileg valamennyien pásztorok voltak. A pásztor jelképe a királynak, a tanítónak. A pásztorok leborulásában népünk a maga hódolatát látja. Nemcsak a szövegekben, hanem az énekek dallamaiban is a pásztori jelleg az uralkodó, erre jeles népzene kutatóink – Bartók Béla, Kodály Zoltán, Bárdos Lajos – már rámutattak, és a pasztorella-dallamok jellemzőit a következőkben látják:

- dūr hangsor, nem túl nagy hangterjedelem, a záró sorban lépcsős fel- s lefutás,
- egyszerű, bottal is jól kiverhető ritmika,
- 2/4-es ütempár, ikersorokkal építkező szerkezet, mely a gyermekdalok jellemzője is,
- nemzetközi hangszeres pásztori jelleg.

Újévi énekek

A naptári év utolsó napján, december 31-én tartják a templomban a hálaadást, az év végi istentiszteletet. Ehhez fűződnek az 53. és 54. sz. énekek.

A szilveszterezés, vagyis az éjféл utánig tartó polgári jellegű multság, virrasztás népünknel az utóbbi évtizedekben vált általánossá, eleinte inkább a fiatalok körében.

Újév napjának (január 1.) hagyományvilága másodlagos, hiszen az évkezdet csak a XVII. században kapcsolódott véglegesen ehhez a naphoz. Egy-két emberöltővel ezelőtt népünk kis-karácsonynak nevezte, így említi a XVI. században az Érdy-, a XVII. században a Lányi-kódex is. Az évkezdő naphoz sok szokás kapcsolódott, így a köszöntés is. Krisztust köszöntik, és ál-

dását kéri az újév napjára szóló énekeink (55–58. sz.).

A Szentírás szerint e napon mutatták be Jézust a templomban Mózes törvénye szerint, ezért ez a nap Jézus névadásának emlékét is hirdeti (59–60. sz. ének).

Vízkereszt napja, január 6-a zárja a karácsonyi ünnepekört (61–62. sz. ének). A nap ősi egyházi neve Epiphania (megjelenés), Jézus keresztségének napja. Élő hagyomány ilyenkor a víz- és házszentelés. A hívő nép a szenteltvizet egész évben őrzi és használja bajelhárító hatásában bízva.

A betlehemi csillagot követő három király (napkeleti bölcsek), Gáspár, Menyhért és Boldizsár emlékét őrzi az a napjainkban is élő szokás, hogy a gazda vagy a házszentelést végző pap a szoba ajtajára írja szentelt krétával a három név kezdőbetűjét az évszámmal:

G + M + B + 2003, vagy:
2 + G + 0 + M + 0 + B + 3, vagy:
20 + G + M + B + 03.

A farsangi idő énekei

A farsang vízkeresztől hamvazószerdáig tart. A *kimaradt a farsangból* szólásunk jelentése: nem házasodott meg, pedig a kora megvan hozzá – valamikor ugyanis a farsang volt a párválasztás, házasodás ideje. Esküvői énekeink (63–65. sz.) ezért kerültek ebbe a fejezetbe.

A kánai menyegző napja a vízkereszt utáni második vasárnap. A menyegzőről szóló vidám ének (66. sz.) Jézus első csodatettéről szól, a Kájoni-kódexben latin és magyar szöveggel jelenik meg, s kapcsolatba hozható a kápsáló barátok (clerici vagantes) világával.

Január 23-án van Mária menyegzőjének napja (67. sz. ének). Az ünnep – mint a parasztlakodalom égi mása – az asszonyi sors megdicsőülését is jelenti.

Gyertyaszentelő Boldogasszony napja, február 2-a Szűz Mária tisztulásának és Jézus templomi bemutatásának ünnepe (68–69. sz. ének). Ilyenkor szoktak a templomban gyertyát szentelni. A szentelt gyertyát bajelhárításra használják falun és városban egyaránt. Az utóbbi években néhány észak-bánsági helységben régi hagyományainkhoz visszatérve körmenetet is tartottak Gyertyaszentelő Boldogasszony napján.

Nagyböjti énekek

A nagyböjt hamvazószerdától húsvétig tart, megtartását már István királyunk elrendelte. A nagyböjti idő népénekekben igen gazdag.

Húsvétig énekelhetőek a bűnbánati énekek (70–75. sz.), amelyek bűnvallásról, megtérésről, vezeklésről is szólnak.

A hamvazószerdai énekek (76–77. sz.) a nagyböjt kezdetéhez, a hamvazkodáshoz fűződnek. A hamuval hintés a bűnbánat ősi jelképe. Ezen a napon a templomban a pap jelképesen jelöli meg a hívek homlokát az előző évi szentelt barka elégetéséből keletkezett hamuval.

A Krisztus szenvedéséről szóló énekek (78–81. sz.) húsvétig, a keresztútjárás utáni ének (82. sz.) és a Jézus sebeiről szóló énekek (83–85. sz.) a nagyhétben szólnak meg. A *keresztútjárás* Jézusnak a Golgotára vezető útjára, szenvedéseire és halálára való imádságos emlékezés tizennégy jelenetben (stációk), domborművek vagy képek előtt templomban vagy szabadtéri kálvárián. A 83. vagy a 84. sz. ének mindegyik strófája előtt elmondott Miatyánk és Üdvözlégy alkotja a *Krisztus öt szent sebe imádságát*. Mindkét ájtatosságot a nagyböjten kívüli időben is végzik a hívők búcsújárás során, a Krisztus öt szent sebe imádságát csak Szent Kereszt kegyhelyen.

A Mária-síralmak (86–89. sz.) az Ómagyar Mária-síralom újabb kori parafrázisai – monológok, melyekben a Szűzanya kesereg fia szenvedéseire és halálára. A Fájdalmas Szűzanyáról szóló énekekben (90. sz.) meghatározó a leíró-elbeszélő jelleg. A két forma ötvöződhet is (91. sz.).

A feketevasárnapi éneket (92. sz.) egy héttel virágvasárnap előtt éneklük. Ilyenkor a templomban lévő szobrok, képek fekete vagy sötétlila lepellel vannak letakarva a mély gyász jeléül.

A nagypénteki énekek (93–95. sz.) Krisztus panaszainak verses megfogalmazásai, de a Szent Kereszt felmagasztalásáról is szólnak.

A fejezet végén vannak azok a balladás énekek (96–98. sz.), melyeket a nagyböjten szokás énekelni.

Húsvéti énekek

Az örömteli húsvéti énekek ujjongva hirdetik Jézus föltámadását és az ember bűnből, sötétségből való fölemelkedésének ígéretét.

A nagyszombati énekek közül (99–100. sz.) az elsőt főként körmenetben éneklük.

A húsvét napját dicsőítő énekeket (101–109. sz.) egészen pünkösdig éneklő népünk, akárcsak a húsvéti Mária-énekeket is (110. sz.).

Fehérvasárnapi éneket (111. sz.) a húsvét első hetét záró vasárnapon énekelnek. Eddig a napig hordják fehér keresztelési köntösüket a hagyományosan nagyszombaton megkeresztelt felnőttek, a katekumenek.

Urunk mennybemenetelének napjához, a húsvét utáni negyvenedik naphoz fűződnek az áldozócsütröttöki énekek (112–113. sz.), ez a nap az évi egyszeri áldozás határideje.

Énekek búzaszentelésre

Április 25-én, Szent Márk napján az egész keresztény világban megtartják a búzaszentelés körmenetes szertartását (114–115. sz.). Hasonló ünnepet az antik Rómában is tartottak a vetések megóvása céljából.

A zsenge szentelt búzát – a húsvéti barkához hasonlóan – népünk becses szentelménynek tartja, sok helyen a háziállatok elé és az eresz alá is tesznek belőle.

Pünkösdi énekek

Pünkösöd vasárnapja a húsvét utáni ötvenedik nap, a Szentlélek alászállásának ünnepe (116–118. sz.).

Európa népeinél a kereszténység felvételekor a pünkösdhöz kötődtek az őszi tavaszünnepek.

Hagyományörző falvainkban pünkösöd hajnalán bodzaággal díszítik a ház tájkát, főleg a kerítést, a kaput, az ablakot.

Énekek a Szentháromsághoz

Szentháromság vasárnapja a pünkösöd utáni vasárnap, tiszteletét Kálmán királyunk (1074–1116) rendelte el (119–121. sz.).

A 18. századi pestisjárványok idején sok templomot szenteltek fel a Szentháromság tiszteletére, Észak-Bánságban a csókait.

A Szentháromság egyházi háromszög-szimbóluma gyakran megjelent hagyományos parasztházaink napsugaras homlokzatain.¹⁵

Úrnapi énekek

Az úrnapi vasárnapja a Szentháromság vasárnapját követő csütörtök, az oltáriszentség tiszteletének ünnepe (122–124. sz.).

Az úrnapi körmeneteket ma már néhol csak a templomban tartják. Az ilyenkor megszentelt úrnapi virág bajelhárító, védő szentelmény.

Énekek Jézus Szívéhez

Jézus Szent Szívének napja az úrnapi nyolcadát követő péntek, az egyházi év utolsó változó ünnepe Jézusnak az emberek iránti önfeláldozó szeretetét állítja példaképül (125–130. sz.).

A kultuszt *Alacocqve Szent Margit* látomásai (1673–1675) szentesítették, bár nyomai már a középkorban fölbukkantak. Tiszteletét Észak-Bánságban a zentai Jézus Szent Szíve templom közelsége erősíti, itt ugyanis Jézus Szíve napján régebben körmeneteket tartottak, s ezeken a bánsági búcsújárók is részt vettek.

Mivel az ünnep júniusban van, így ez a Legszentebb Szív tiszteletének szentelt hónap, melynek során Jézus Szíve-litániákat tartanak a templomokban.

Mária-énekek

Mária-énekeink sokszínűsége csodálatos. Tartalmi kötődésük alapján szinte mindegyik fejezetben találunk belőlük: az adventi, a karácsonyi, a farsangi, a gyertyaszentelői, a nagyböjti, a húsvéti és a halottasénekek között is. A búcsújárás és a lourdes-i kilenced énekei szinte kizárólag Mária-énekek.

E fejezet énekei is követik az év folyását március 25-től, Gyümölcsoltó Boldogasszony

¹⁵ Beszédés 1994, 54–75.

napijától (131. sz.). Az ünnep neve magyar sajátosság.

A májusi Mária-énekek (132–135. sz.) barokkos, virágének-hangulatú örömeénekek. A május Szűz Mária hónapja, ekkor Máriának szentelt ájtatosságokat tartanak esténként a templomokban.

Mária Szívének ünnepe (136–137. sz. ének) június 28-án van.

Június 2-án van Szűz Mária Erzsébetnél, Keresztelő János anyjánál tett látogatásának napja (138. sz.). Az ünnep neve csak a mi nyelvünkben Sarlós Boldogasszony, és az ünnepnek az aratással való egybeesésére utal.

A Havi Boldogasszonyról szóló énekek két havas legendához fűződnek. Az egyik szerint Savoyai Jenő pétervárad győzelme (1716) annak köszönhető, hogy a közeli Tekijánál augusztus 5-én hó esett, s ezért a török ijedtében megfutamodott (139. sz.). A másik legenda szerint hóesés jelölte meg a római Mária-főtemplom, a *Santa Maria Maggiore* építésének helyét (140. sz.). Észak-Bánságban a padéi templom védőszentje a Havi Boldogasszony.

Augusztus 15-én van Szűz Mária mennybevétele. Ez az egyház legrégebb és legnagyobb Mária-ünnepe, Nagyboldogasszony napja (142–143. sz.).

A XI. századtól számon tartott ünnepünk, a Kisboldogasszony, Mária születésének emléknapja szeptember 8-án van (143. sz.). E napon tartják a búcsút Rábén és Szanádon is.

Szeptember 15-én van a Fájdalmas Szűzanya vagy a Hétfájdalmú Szűzanya, Mária fölmagasztalt anyai fájdalmáról való megemlékezés napja (144. sz.).

Október 7-e az Olvasós Boldogasszony, a Rózsafüzér Királynőjének ünnepe (145. sz.). Az olvasókultusz a XV. század folyamán nyerte el mai formáját, és akkor vált egyetemessé, amikor a katolikus Európa az olvasót imádkozva könyörgött a kereszténységnek a török veszedelem ellen való helytállásáért. Ennek tulajdonították a lepantói tengeri győzelmet (1571). A zárt gondolatkörű rózsafüzért az októberi ájtatosságok során közösen imádkozzák a hívők (146. sz.).

A Mária napjának tartott szombathoz kapcsolódik a 147. sz. ének, a Rózsafüzér Társulatok olvasókultuszához fűződnek a 148–151. sz. énekek.

A naphoz, dátumhoz nem kötődő Mária-énekek (152–160 sz.) fohászok, könyörgések a Máriához való ragaszkodás, bizalom kifejezői.

A búcsújárók énekei

A búcsújárás során előírt cselekedetek (imádkozás, gyónás, áldozás) elvégzésével az ember elnyerheti bocsánatos bűneinek elengedését. Emellett összetartozásunk, az egy hit, egy akarat megható, erőt adó megnyilvánulása a búcsú.¹⁶

Az észak-bánságiak az utóbbi időkben közös búcsújárásaikat a papi utánpótlás biztosítása céljából végzik, emellett mindenkinek lehet saját kívánsága, amiért ő maga vállal, fölfogad valamit (abbahagyja a dohányzást, éhnyálon van, azaz böjtöl ...).

A búcsújárók *templombúcsúkra* vagy *falubúcsúkra* (a közeli helységekre), *kegyhelybúcsúkra* (Doroszló, Töröktopolya, Versec, Radna...) és *zarándoklatokra* (Róma, Fatima, Lourdes...) is eljárnak.

A búcsújárás a lakóhelytől való elköszönéssel kezdődik ájtatosság végzésével, imádkozással,

¹⁶ A búcsújárás néprajzáról bővebben lásd a Kiss Lajos Néprajzi Társaság 1998-as őszi, Versecen tartott vándorgyűlésének anyagát: *Létünk* 1999. 1–2. sz.

énekléssel (161. sz.), mialatt mindenki megcsókolja az élővirág-koszorúval díszített keresztet, és a menet az oltártól az autóbuszig vonul. Útközben is imádkoznak, énekelnek (162. sz.), és rendszeresen étkeznek, de a régiek csak töpörtyús pogácsát vagy bodagot ettek a búcsújárás során.

Megérkezvén a búcsújárók „körösz alatt”, azaz kereszttel a menet élén vonulnak a kegyhely oltárához (163. sz.), ezután köszöntik a szent kutat vagy szobrot (164–167. sz.). A beköszöntés után fölkészülnek a misére és a kegyhelyen előirányzott programra. Keresztúti ájtatosságot minden búcsún végeznek (csak templombúcsún maradhat el). A kegyhelyen, de az utazás során is minden reggel, délben és este Úrangyalát imádkoznak, Szent Kereszt-kegyhelyen elvégzik a Krisztus öt szent sebe imádságát is (az imához tartozó énekeket lásd a nagybőjti énekeknél). Éjszaka csak az idősek és nagyon fáradtak szundikálnak a templomban vagy a szabadtéri oltárnál. Hajnalban is énekelnek, főképp Mária-énekeket (168. sz.).

Imával és énekkel köszönnek el a kegyhelytől, és a visszaút során is imádkoznak és énekelnek. A hazaérkezésért is így adnak hálát (169–170. sz.).

Régi hagyományunkat, a gyalogos búcsújárást idézik azok az énekeink, melyekben a szöveg változó részeit csak az előénekes (mert csak neki volt írott szövege), az igen hosszú refréneket, a szöveg állandó részeit pedig mindegyik búcsújáró énekelte (161–163., 165–167. sz.).

Énekek a szentekről

Szent János apostol és evangélista szakrális néphagyományunk egyik legtiszteltebb alakja. A hívők Szent János áldásával (171. sz.) köszöntik egymást december 27-én. Az ének egyes változatait a kilencedek végén is éneklük.

Szent György vértanú ünnepe (április 24.) a tavaszkezdet szimbóluma népünk hiedelemvilágában. Szent György a törökkanizsai templom védőszentje. A közeli Oroszlámoson is volt egy Szent György-monostor, melyet még Gellért püspök szentelt fel (172. sz.).

Szent László királyunk (1046?–1095) napja június 27. László a magyar lovagkor példaképe, népmondáink hőse. Az első kereszties hadjárat vezérségével őt akarták megbízni, de erre halála miatt nem került sor. Halála után 97 évvel avatták szentté (173–174. sz.).

A vértanúhalált szenvedett apostolfejedelmek, Szent Péter és Pál napját (június 29.) a köztudat az aratás kezdeteként tartja számon (175. sz.).

Szent Illés (július 20.) nevéhez az időjárással kapcsolatos hiedelmek fűződnek, kultusza főleg a Balkánon virágzott. A kanizsamonostori templom védőszentje, ritkán előforduló patrocínium (176–177. sz.).

Első keresztény királyunk, Szent István (975?–1038) napja augusztus 20-án van. Uralkodásának (997-től haláláig) szinte emberfölötti próbái voltak, ezért ajánlotta nemzetét Szűz Mária oltalmába. Halála után 45 évvel avatták szentté. Szent István tiszteletére emelt templomunk a szajáni (178. sz.).

Szent Mihály főangyal (szeptember 29.) a mennyei seregek vezére, a hitért küzdő keresztények patrónusa. A haldoklókat is oltalmazza, majd átvezeti a másvilágra: Szent Mihály lován viszik a koporsót a sirhoz. Szent Mihály a jázovai templom és Firigyháza védőszentje, de a valamikori Sasülés vagy Sasillés népe is Szent Mihály napján tartotta a falubúcsút (179–180. sz.).

Szent Ferenc (október 4.) a szegények szolgálatának szentelte életét. Az egyház egyik

legnagyobb szentje, nagy hatással volt az európai kereszténységre. A ferencesek és a klarissza apácák rendjének megalapítója, ő alapította a világiak számára az ún. harmadik rendet. A nagykikindai templom védőszentje (181. sz.).

Szent Vendel (október 20.) az állattartó gazdák, a pásztorok, főleg a juhászok védőszentje. Tisztelete nálunk a XVIII. században bukkan föl a német paraszti kolonizációval. A feketetői templom védőszentje (182-183. sz.).

Szent Erzsébet (1207-1231) napja november 19-én van. Erzsébet a szegények és a betegek, az árvák és az özvegyek patrónája. Az Árpádok sarját a pápa már 1235 pünkösdjén szentté avatta.

A Szent Józsefről, Szent Antalról és Szent Annáról szóló énekek a következő fejezetben vannak.

A kilencedek énekei

A kilenced valamelyik szentnek ajánlott, annak segítségét kérő imádságos, énekes ájtatosság. Ezt a fajta közös imádkozást a hívők kisebb csoportokban, vagy házaknál, vagy a templomban pap, kántor jelenléte nélkül is végzik. A népi vallásosság megnyilvánulásainak e közösségi formája mindinkább terjed (hiszen kevesebb költséggel jár, mint a búcsújárás, céljai pedig hasonlóak).

A Szent Család-kilencedet, a szálláskeresést karácsony előtt kilenc napon át végzik (185-188. sz.). Észak-Bánságban a Szent Család tiszteletére van fölszentelve az oroslámosi templom, de a búcsút (püspöki engedéllyel) Szent Antal napján tartják.

Vidékünkön a legismertebb és legelterjedtebb kilenced a lourdes-i, melynek énekanyaga is a leggazdagabb (189-197. sz.; az énekek szövegében a *Lourdes* szó mindig a kiejtés szerint van írva). A lourdes-i kilencedet február 2-án kezdik, hogy február 11-ére, a lourdes-i jelenés napjára befejezzék, ugyanis 1858-ban ezen a napon jelent meg Szűz Mária a franciaországi Lourdes (ejtsd: lurd) városka melletti barlangban egy pásztorlánykának. Azóta ez a hely a katolikus világ testi-lelki gyógyulást ígérő zarándokhelye lett.

A Szent Józsefnek ajánlott kilencedet március 19-e, József napja előtt végzik (198-199. sz.). József - Mária jegyese, Jézus nevelőapja - az ácsok és az asztalosok védőszentje, a családi élet és a jó halál patrónusa. Tiszteletére a tiszaszentmiklósi templom van fölszentelve.

Szent Antal (június 13.) a krisztusi szelídség és egyszerűség szentje. Az ikonográfiában gyakran az angyali ártatlanságára emlékeztető liliummal jelenik meg. Nagy tiszteletét bizonyítja, hogy a neki ajánlott kilencedet egész évben, minden kedden végzik a hívők (200-202. sz.).

Szent Anna (július 26.) Szűz Mária édesanyja, nevét egy II. századi írás őrizte meg. Hozzá fohászkodva is végeznek kilencedet, különösen az áldott állapotban lévők és a magtalanok. Jézus nagyanyjának tisztelete az idősök megbecsülésére is figyelmeztet (203-204. sz.).

A fejezetet olyan énekek zárják (205-206. sz.), melyek bármely kilenced végén énekelhetők.

Halottasénekek

A halál – az ember földi életének vége – megértése arra ösztönöz, hogy olyan életet éljünk, mely önmagunk megvalósítását leginkább elősegíti, hogy életünkben törekedjünk az emberi méltóság szintjét elérni, hiszen ez teszi számunkra elérhetővé az örök életet. Ez a gondolat végigvonul a halotti virrasztás énekein (207–216. sz.). A virrasztás Mária-énekei (214–216. sz.) a gyengék, özvegyek, árvák iránti szánalmat példázzák. A virrasztás hagyománya lassan kiszorul életünkéből, de az énekek tovább élnek a temetés előtti imádkozással együtt.

A temetési menet indulásakor szokás a 217. sz. éneket énekelni, a 218. számút pedig a koporsó sírba eresztése során.

November 2-a a halottak napja, amikor elhunytjainkra emlékezünk a temetőben (219–220. sz.). Vidékünkön ilyenkor nemcsak a temetőben, hanem otthon is szokás gyertyát gyújtani halottainkért. A hagyományörző családok e napon kalácsot, alamizsnát adnak a szegényeknek, ami lényegében a halott megvendégelésének módosult, keresztényi változata.

Énekek különböző alkalmakra

A Szent Kereszthez szól a 221. sz. ének. Homokrév (Mokrin) katolikus temploma tartja búcsúját a Szent Kereszt fölmagasztalásának napján (szeptember 14.). Ugyanezen a napon keresik föl az észak-bánsági búcsújárók a verseci Szent Kereszt kápolnát, bár ott a búcsú a Szent Kereszt föltalálása napjára (május 3.) esik. A hegyen épült kápolna egyik legrégebb katolikus építményünk, 1720-ban épült.

Áldozáshoz járul a 222. és 223. sz. ének.

Lelkipásztorokhoz szólnak a 224–225. sz. énekek. Az első ének gyémántmisés papot köszönt, de aranymisére is aktualizálható. A gyémántmise a hatvanévi, az aranymise az ötvenévi szolgálatot ünnepli. A második ének lekipásztor beiktatásához kapcsolódik. Itt jegyezzük meg, hogy az észak-bánságiak tisztelik papjaikat, és évtizedek óta aggódnak a papok hiánya miatt, ezért ajánlják föl búcsújárásaikat a papi utánpótlás céljára, s ezért újabban máriás-körmeneteket is tartanak.

A 226. sz. éneket a püspök úr által szervezett első kántortalálkozó alkalmából írták.

Ezután reggeli (227–228. sz.) és esti (229–233. sz.) énekek következnek. Az itt bemutatott öt esti ének jól példázza népénekeink dallamanyagát, annak szinte keresztmetszetét adja:

- a 229. sz. ének magyar gyermekdal (valamikor altatóként énekelték),
- a 230. sz. ének dallama is népi dallamainkhoz áll közel,
- valószínűleg idegen eredetűek a 231., 232. sz. dallamok,
- a magyarnóták világába illik a 233. sz. dallam.

A 234–235. sz., szárazság idején misén is elhangzó énekek, könyörgések esőért Istenhez és Máriához.

A kötet záróénekei vigasztalásról (236. sz.) és megtérésről (237. sz.) szólnak.

